שאול שיף

ה"אקדמות" של הרב

כך תיאר תלמידו־חברו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל, הרי"מ חרל"פ זצ"ל, את מעמד אמירת האקדמות בתג השבועות מפי הרבו "בתג השבועות (תרס"ד) שוחל אז ביתם ו', התפללתי בבית הכנסת 'שערי תורה'. בן כ"א הייתי אז. והנה שמעתי כיצד הרב אומר 'אקדמות' לפני הקהל, ברטט ובבכיה גדועזעתי עד יסוד נפשי. מאותה שעה ואילך דבקתי בהרב באהבה עזה, והייתי לתלמידו וחסידו לעולם".

ועל ה"אקדמות" בשנתו האחרונה של הרב, מספר בזכרונותיו נזיר אלוקים, הרב רבי דוד הכהן זצ"ל:

"אחרי הסמת נפל הרב למשכב, ורבה החרדה. בלי שבועות נכנס ולימד מ'ספר המצוות', כדרכו מאז, ללמד כל הלילה בעמידה מ'ספר המצוות' ולהגיד חידושים... נשארתי למניין שני, המאחר, בבית המדרש, לשמוע 'אקדמות' מפי הרב.

הרב נכנס לקריאת התורה, עלה לתורה, כהן, הגיד "אקדמות" בעמידה, בקול, בבכיות ובחדווה, כדרכו בכל שנה. אך הרגשתי כי זו שידתו האחרונה..."

"כשהרב מגיע אל הפסוק האחרון ב"אקדמות" "צבי ואחרי בן ומסר לן אורייתא", קולו של הרב מתגבר ועולה וכולו מזדעזע. כתום התפילה נכנס הרב אל ביתו, דודש חידושי תורה מעיניהם ריימא ומשם הולך הרב בלוויית המתפללים אל הכותל המערבי".

(השופר חיים חנוך שפיין זצ"ל, מדעתי הישראלית)

במעלות קדושים וטהורים

הדליקו נר לזכרו של "יע'נקלה החבלן"

לפני מספר חודשים נתבקשתי לספר על אדמו"רי חסידות רדומסק, במסגרת סעודת ליל שבת קהילתית. בית הכנסת ("לכו־נרננה", רעננה) של הקהילה נתרם ע"ידי חסיד רדומסק, ומארגני האירוע סברו, כי יהיה זה נאה לזכרו אם ביום השנה לפטירתו ידובר על ה"חצר" החסידית אליה השתייך. טרם שניגשתי לספרים הרלוונטיים, הקשתי את המלה רדומסק בגוגל, ובן היתר בא לקראתי הסיפור על יע'נקלה החבלן יליד רדומסק. רציתי מאוד לספר על הקדוש הזה בערב הקהילתי במקום על האדמו"רים, אך לבי לא נתן לי. להפר הבטחה לגבאים. יעקב נוברג אינו סר מאז מעל שולחני, וביום הזיכרון לחללי צה"ל, עלה לבקשתי אחד מבניי להר הרצל לומר פרקי תהלים על קבורי. זולתו איש לא היה שם. ב"ג סיון הוא נפל, ומעבר לקדיש שנאמר עליו והגר שנדליך לזכרי, אנו מביאים כאן את סיפור חייו של גיבור יהודי, שבזכותו ובזכות עוז נפש דוגמתו, אנו חיים כאן. הי"ד, זי"ל, זי"ע.

יעקב נוברג (יע'נקלה 'החבלן') בן אסתר ודויד, נולד ביום ה' באדר א' תרע"ט (8.2.1919) בעיר רדומסק, סולין ולמד ב"חדר" ובבית ספר יסודי. יעקב היה בעל קול נעים ולמד זמרה אצל חזן בית הכנסת הגדול. בילדותו ובעלותו הצטיין באומץ לב ובמושר המצאה. הוא ארגן התגוננות פעילה נגד התקפות נוער אנטישמי על ילדי־יהודים ועקב התקפת נגד מוצלחת, בה נפצעו ילדים נוצרים רבים, נאסר אך עמד איתן בחקירה המשטרתית ושום ידיעות על זהות היהודים שהשיבו מלחמה שערה לגאסחטו מפיו.

במקרה אחר, כשקבוצת "הבוז" בנדין גברה על נבחרת רדומסק בכדורגל 8:0, ובני נוער פולני יצאו להתקפות סכינים על היהודים, עורר יעקב את חבריו להתקפת נגד, ובקרש שבידו הלם באויבים והדפם. כשקגויים חיפשו אחריו כדי להתנקם בו, העבירוהו הוריו ללמוד נגרות רחיטים אצל אחיו בסוסנוביץ ואחרי חודשים אחדים חזר הביתה והוסיף לעבוד אצל אחיו השני.

בעקבות הוריו שעלו ירושלימה בשנת 1935, בא גם הוא ב־13.1.1936 לארץ ועבד חודשים אחדים בנגר. כשפרצו מאורעות הדמים תרצ"ו־תרצ"ם התגייס יעקב ל"הגנה" והתמחה בתפקידי קשר, תצפית, איתות וכו'. הפצרותיו כי יטילו עליו משימות קשות יותר נענו, והוא הצליח להכניס מאות פעמים נשק ותחמושת למגיני העיר העתיקה דרך המוני ערבים ומשמרות בריטים. מגיל 16 וחצי החל להתאמן בנשק ויצא לעמדות בגלעדות המסוכנות ביותר: מקור חיים, רמת רחל, הכותל המערבי ועוד. באחד הקרבות מחשש הבולשת הבריטית. בסוף שנת 1937 התגייס לשירות נוטרי הרכבות. אחר כך לשמירת גבול הצפון ליד "גדר הצפון", ובכל המקומות הירבה לפגוע בפורעים והתפרסם באומץ לבו. באותה תקופה בחר בו וינגייט ל"פלוגות הלילה" ולקח עימו את הנער בן ה־18 וחצי להתקפות המסוכנות. הוא חיבב אותו מאוד וקרא לו "מיי ליטל בוי" (נערי הקטן). כשהתרפא יעקב בבית חולים צבאי, לאחר שנפצע בקרב בפניו ובאפו, הירבה וינגייט לבקרו ולהביא לו מתנות.

כחודש אחרי פרוץ מלחמת העולם השנייה התגבר לשלונה היהודית הראשונה (מס' 738) בצבא הבריטי ושירת כארבע שנים במצרים, במדבר המערבי ובלוב. החברים קראו לו "דדיו נונברג" בשל סיפורי הרפתקאותיו הרבים. בשירותו בחיל ההנדסה, ובייחוד בחבלה, הצטיין בביצוע משימות מסוכנות, בדייקנות ובקור רוח. פעמיים הורד בדרגה בגלל עבירות משמעת - הועלה שוב בדרגה. פעם, בשעת שיפשוף פתאומי במדבר המערבי, הציל מאובדן מחצן נשק ותחמושת. בנסיעו הביתה לחופשה, שלקבל בשל מעשה זה, לקח עימו מקלע כבד מהנשק שהציל והעביר אותו ברוב תעוזה ותושיה דרך הבריטים המשמרות של הבריטים והביאו במתנה לאחד הקיבוצים בחרי ירושלים. בכל נסיעותיו לחופשה היה מביא איתו "מתנות" כאלה. היה מסור למשפחתו וביחוד לאמו, אשר מתה עליו ביתי המלחמה, ראת כל חסכנותיו היה שולה הביתה.

ב־1944 הועבר לפי בקשתו לבריגדה היהודית לשירות קרבי וביצע מעשי גבורה רבים בחזית נגד הגרמנים. אחרי כניעת הגרמנים היה משובי הפעילים של הבריגדה בעזרה לשאירית הפליטה באיטליה ואחר כך בארצות השפלה. יעקב נשלח ארצה לחופשה, משום שהבולשת הבריטית באיטליה נתנה בו עיניה בגלל מעשיו לטובת שאירית הפליטה העלאתה ארצה, ובדרך הצליח להביא איתו לארץ בחור משרידי השואה שהתחפש לחייל.

אחרי שחרורו מהצבא, במאי 1946, נקלט זמן מה בעבודת נגרות בחולון ואז מושמנו וסגור בתוך עצמו. משהחלה מלחמת העצמאות אחרי החלטת עצרת האו"ם ב־29.11.1947, התייצב במפקדת החזית בחולון ודרש "עבודה" כחבלן מנוסה ומומחה. בצריף קטן שנמסר לרשותו טיפל בחומרי נפץ ובהכנת מוקשים, הדריך בחורים מקומיים בחבלה ואף בקורס ארצי לחבלה בתנאי מחתרת. הוא חדר לעמדות הפורעים בתל־אדריש, ג'בליה, יאזור, בית דג'ן והסביבה וסידר אותן בהצלחה. בחמשת חודשי חורף תש"ח היה יוצא כמעט בכל לילה לפעולות חבלה. יעקב היה זה שקיצץ את הבית הגדול בתל־אדריש, שממנו צלפו כלי הרוח על חולון וסיכנו את כל הקשר בין תל אביב לדרום. הוא הרתיע את החיילים הבריטים מפני חיפוש נשק בעמדה בבית הקרן הקיימת לישראל ליד בית דגן, כאיימו עליהם שיפוצץ את הבית עליו ועליהם. יעקב היה בעל יוזמה ולהט. פעם אף מסר לקצין החבלה הגדודי הצעת תוכנית חבלה שהיתה לה חשיבות מרובה, כדי שתוגש למפקד הגדוד. כשהקציין השווה אצלו את התוכנית, פנה יעקב במכתב היישר אל מפקד החטיבה והתריע על כך. אחר כך נתמנה לקצין חבלה חטיבתי. היה לו חלק רב בהצלת חולון ובביצרחון בחזית הקרובה לתל אביב. כשפסק שם הצורך במפעולותיו, עבר תחילה לחזית לטרון, ואחר כך הועבר לחטיבת "גבעתי" ונשלח למקש את סביבת נקודות הנגב הדרומי לשם עצירת השלשים המצריים. מניצנים הצליח לסגת עם אנשיו ברגע האחרון לפני שנכבשה בידי המצרים. למחרת נשלח לקיבוץ גל און. בעיצומה של המגנה מצרית יצא למקש את סביבת הבאר. ביום ג' בסיוון תש"ח (10.6.1948) בשעה עשר בערב, כשגברה ההפגזה מקך על חבריו לסגת ולהתחפר, והוא עצמו, על אף הפצרתם שיסוג גם הוא, נשאר לסיים את המלאכה לבדו. בשעת אחת התפוצצות דרך על מוקש ונתרסק. למחרת בצהריים, כשמשקטו הקרבות עם התחלת ההפוגה הראשונה, נאספה גופתו והוא נקבר בגל און. לאחר נופלו הועבקה לו דרגת סגן ראשון (סגן). סמוך לאותו תאריך הושיע לזכרו הקובץ "יעקנקלה.החבלן".

ביום כ"ט באייר תש"י (29.9.1949) הועבר למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים.(מתוך ארכיון משרד הבטחון) סיבה טובה הייתה לו לאדמו"ר מגור בעל "בית ישראל" זצוק"ל לשהות שעות רבות בחלקה הצבאית־בהר־הרצל.

תגובה: הספרדים נוהגים אחרת

הערה ל"כולם מנשקים את כולם". בקרב רבים. מבני עדות המזרח ובמיוחד העדה המרוקאית, מקובל אצלנו להתנשק קלות אלה עם אלה ואין בכך חלילה שום כוונה שאינה ראויה וכיו"ב. בעיקר בין בני המשפחה. לא שמענו משום רב לאורך השנים כי יש בעיה עם המעשה התמים הזה. (גיל אביטל ירושלים). ה. גולדיכט משיב: בדף חסד בספר מגן אבות (מנהגי המערב) להרב עקיבא אריה לבהר, כותב הרה"ג דוד פרץ (קראקס, ונצואלה): "מה שכתבת שנהגו להתנשק בבית הכנסת, באמת שכך המנהג אצלנו. אבל כתבת כך כדבר פשוט, ויש לציין שזה מנהג חדש יחסית מאז באו הצרפתים והספרדים למרוקו שמקודמת דנא נשקו היד בבית הכנסת, ואם זכרוני אינו מטעני שמות"ז כמוהר"ר רפאל ברוך טולידאנו ולה"ה התנגד למנהג זה, ואע"פ שלהלכה העיקר להתיר כמ"ש הפוסקים, מ"מ יש בזה צד להחמיר". והכוונה, כמובן, לחילופי נשיקות בין גברים. מי התיר את האבזריהו דערות של נישוק נשים? איזה רב מרוקאי?